

NOTĂ ASUPRA UNUI FRAGMENT DE CRANIU UMAN DESCOPERIT ÎN CETATEA HALMYRIS (MURIGHIOL, JUD. TULCEA)*

ALEXANDRA COMȘA

Institutul de Arheologie Vasile Pârvan,
București
alexcomsa63@yahoo.co.uk

Key-words: human cranial fragments, anthropological analysis, Halmyris, Murighiol.

Abstract: This note refers to the study of few human cranial fragments discovered in the levelling clay near a column base, re-used during the reconstruction of the fortress from Halmyris that took place at the half of the 6th century AD. The fragmentary calotte had been reconstructed as much as possible. Given that the thickness of the bone is rather big, we have assumed that it probably had belonged to a male individual. Considering the appearance and obliteration degree of the lambdoid suture, the age of the individual should be of 65-74 years, in the first half of the interval, for the respective sex.

Cuvinte-cheie: fragmente craniene umane, analiză antropologică, Halmyris, Murighiol.

Rezumat: Această notă se referă la studiul câtorva fragmente craniene umane descoperite în lutul de nivelare de lângă baza unei coloane, re-folosită în timpul reconstrucției cetății de la Halmyris care a avut loc la jumătatea secolului al VI-lea p.Chr. Calota fragmentară a fost reconstituită, atât cât a fost posibil. Dat fiind faptul că grosimea osului este destul de mare, am presupus că acesta a aparținut probabil unui individ de sex masculin. Având în vedere aspectul și gradul de obliterare a suturii lambdoide, vârsta individului respectiv era de 65-74 de ani pentru sexul la care ne referim, fiind vorba, de începutul intervalului pentru sexul la care ne referim.

155

Cercetările din zona A, amplasată în spatele porții de nord, a fortificației de la Halmyris, efectuate în anul 2009, au avut ca obiectiv identificarea elementelor arhitectonice din arealul dintre *basilica episcopalis* și *Thermae 1*. Suprafața cercetată din □ 6 A 12-14; □ 6 C, 5-8; □ 7A 1-5 a dus la identificarea unui complex economic construit în a doua jumătate a secolului al VI-lea, așa cum indică două monede din timpul domniei lui Iustin II, între 578-581 și ceramica specifică acestei perioade. Peretele de vest al clădirii nr. 2, care desparte un zid de blocare a accesului spre fostul traseu al *decumanus maximus* (scos din funcțiune încă de la sfârșitul secolului al IV-lea), construit din piatră de șist legată cu pământ, suprapune în □ 6 C 5 a-d un nivel constructiv databil foarte probabil la sfârșitul secolului al V-lea, în orice caz, în a doua

sa jumătate. Acest nivel conține, de altfel, un strat de ceramică sfărâmată și pietriș, ceea ce indică o amenajare coerentă efectuată înainte de construcția zidului menționat. Cu acest prilej, lângă o bază de coloană, reutilizată în timpul reconstrucției de la jumătatea secolului al VI-lea, în lutul de nivelare, au fost descoperite câteva fragmente de piese din bronz și porțiuni de oase, între ultimele remarcându-se cele provenind de la un craniu uman*. Acesta este analizat antropologic în următoarele rânduri.

Descriere antropologică

A fost descoperită o porțiune de calotă craniană umană fragmentară, din care diferitele porțiuni osoase se aflau într-o stare foarte bună de conservare, nefiind deci friabile. În urma reconstituirii acesteia, a rezultat că este vorba despre o porțiune relativ mare, provenind din parietalul drept, fără zona suturii sagitale și un fragment de occipital¹ (Fig. 1). Parietalul amintit se „articulează” cu occi-

* Informațiile exacte privind aspectele arheologice ale descoperirii, ca și materialul osteologic, ne-au fost oferite cu amabilitate de către arheologul Mihail Zahariade, căruia îi mulțumim și pe această cale.

¹ Ifrim (coord.) 1983, 15; Krogman 1962, 78-83.

Fig. 1 – Porțiuni de craniu după reconstituire.

pitalul, în *pars intermedia* a suturii lambdoide (dar prezintă și porțiunea suturii squamosa). În zona amintită (*pars intermedia*) se observă că sutura are marginile mai slab delimitate și parțial fuzionate între cele două oase. Restul suturii este deschis, atât exocranian, cât și endocranian.

Pe partea endocraniană a parietalului se observă impresiunile puternice ale arterelor meningeale (*sulci arteriosi*). Occipitalul este neted. El nu prezintă un grad de bombare avansat, fiind mai degrabă aplatizat. Menționăm că osul este destul de gros în secțiune, ceea ce ne-ar permite să presupunem că craniul la care ne referim ar fi aparținut unui bărbat. Vârsta acestuia, după cum indică gradul de obliterare a suturii lambdoide, pe *pars intermedia*, după cum a fost stabilită de către di-

versși autori, este de 65-74 ani pentru sexul la care ne referim², fiind vorba, desigur, despre secvența de început a intervalului respectiv, datorită faptului că stadiul de obliterare a suturii este 1, după Martin³. Trebuie însă să menționăm și faptul că această diagnoză de sex și vârstă este relativă și are caracter mai mult orientativ, deoarece sexul stabilit doar prin aprecierea grosimii osului nu are relevanță deosebită, ca și vârsta determinată doar pe baza suturilor. După cum este cunoscut, sexul unui schelet se stabilește folosind relieful cranian și oasele coxale, iar pentru vârstă se utilizează cel mai frecvent gradul de abraziune dentară și faciesul simfizei pubiene.

² Piontek 1996, 151, ris. 142.

³ Martin 1928.

BIBLIOGRAPHY

Ifrim (coord.) 1983	M. Gh. Ifrim (coord.), C. Cerebulescu, M. Ifrim, T. Maroș, Gh. Niculescu, <i>Atlas de anatomie umană</i> , vol. I, București, 1983.
Krogman 1962	W. M. Krogman, <i>The Human Skeleton in Forensic Medicine</i> , Charles C. Thomas Publisher, Springfield-Illinois, U.S.A., 1962.
Martin 1928	R. Martin, <i>Lehrbuch der Anthropologie</i> , 1928.
Piontek 1996	J. Piontek, <i>Biologia populacji pradziejowych</i> , Poznan, 1996.